

De activiteiten van PPO-Bijen, tegenwoordig Bijen@wur van Plant Research International (PRI)

Tjeerd Blacquièrre, Henk van der Scheer

Op 14 mei 2001 werd de Ambrosiushoeve omgevormd tot PPO-Bijen als onderdeel van het conglomeraat van instituten behorende tot de stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO). DLO vormt samen met de landbouwuniversiteit het onderwijs- en onderzoekscentrum Wageningen University and Researchcentre (Wageningen UR). Zoals toegezegd door de overheid werden na de verzelfstandiging de onderzoeksactiviteiten naar insectenbestuiving en bijenteelt in eerste instantie nog uitgevoerd in Hilvarenbeek, maar bestuurlijk veranderde de situatie geheel (Wageningen UR werd verantwoordelijk) en ook de wijze van financiering werd anders (projectfinanciering). Als gevolg daarvan werd de herkenbaarheid van het betreffende praktijkonderzoek minder in de sectoren Bijenteelt, Fruitteelt en Glasgroenteteelt. Bovendien vergde het van de medewerkers van PPO-Bijen een andere wijze van werken en denken.

Conform de afspraken met het Ministerie van LNV hielden de overheid en de betreffende tuinbouwsectoren gedurende de eerste vijf jaar na de verzelfstandiging de financiering van het onderzoek door PPO-Bijen op peil. Daarmee was een goede start van PPO-Bijen verzekerd. Bovendien zegde MLNV toe dat haar geld voor bijenteeltonderzoek zodanig zou worden ingezet, dat daarmee ook geld van de EU kon worden gegenereerd.

Op contractbasis

Uitvoering en financiering van onderzoek gebeurt nu op contractbasis en contracten komen er niet vanzelf. Op dit moment is het financiële contract met de overheid het omvangrijkst. Dat betreft onderzoek naar bestrijding van de varroamijt in

het kader van het Nationale Honingprogramma. Daarnaast is er een stukje kennisbasisfinanciering van LNV. Dat is bedoeld om kennis en expertise op te bouwen en te onderhouden, waarmee op de markt weer opdrachten kunnen worden verkregen. Nu wordt gewerkt aan beheersing van allergieën, o.a. de beroepsallergie bij paprikakwekers. Op de tweede plaats, qua financiële omvang, komen de contracten met de bestrijdingsmiddelenindustrie over onderzoek naar effecten van pesticiden op bijen en hommels. Om dat goed te kunnen doen werden protocollen opgesteld en proefstudies uitgevoerd en dat werd getoetst door de daarvoor aangestelde commissie van de Voedsel- en WarenAutoriteit (VWA). Zodoende werd in 2002 de erkenning Good Laboratory Practice (GLP) verkregen.

Op de derde plaats komen de contracten met de sector Bijenteelt en het Productschap Tuinbouw. In de afgelopen jaren bedroeg het onderzoeksbudget van PPO-Bijen per jaar ruim € 500.000,-.

Onderzoeksbegeleiding

In 2004 werd de vestiging Hilvarenbeek gesloten. Weliswaar werd daardoor de mooie drachtplantentuin opgeofferd, maar de faciliteiten voor onderzoek werden beter en de contacten met medewerkers van andere instituten, met name die van PRI, werden bevorderd. Dat verhoogde sterk de levensvatbaarheid van de kleine onderzoekseenheid.

Voor de begeleiding van het onderzoek is een zogenaamde klankbordgroep ingesteld. Die evalueert en beoordeelt de projecten die gefinancierd worden door de overheid, de Bijenhouderij en het Productschap Tuinbouw. Om de continuïteit te waarborgen hebben de vertegenwoordigers van de Bijenhouderij (momenteel dhh. Van Houwelingen, Van der Scheer en Simon) met de onderzoekers van PPO-Bijen afgesproken om in klein comité tweemaal per jaar het verloop van het onderzoek te evalueren. De overheid neemt overigens het bijenonderzoek wel mee in de evaluaties van de omvangrijke LNV onderzoeksprogramma's.

Foto's H. van der Scheer

Activiteiten

Op het moment van verzelfstandiging werd te Hilvarenbeek aan een aantal projecten gewerkt. Dat betrof zowel onderzoek als voorlichting. Dat laatste omvatte algemene voorlichting aan de tuinbouwsectoren, individuele voorlichting aan personen (telers en imkers), communicatie richting overheid en ondersteuning bij de uitvoeren van wettelijke overheidstaken (WOT). Na de verzelfstandiging financierde de overheid die activiteiten niet langer en ook de tuinbouwsectoren legden niet meteen geld op tafel voor voorlichting. Vandaar dat de activiteiten van PPO-Bijen zich in eerste instantie voornamelijk beperkten tot onderzoek. Over de verschillende projecten en de belangrijkste gegevens die daaruit werden verkregen, zal in een volgende bijdrage worden geschreven. Pas vanaf 2005 werd er door de Bijenhouderij weer geld beschikbaar gesteld voor individuele voorlichting en in de zomer van 2007 stelde de overheid opnieuw geld beschikbaar voor WOT. PPO-Bijen heeft namelijk als taak gekregen om geïmporteerde honingbijen en koninginnen te screenen op de exotische parasieten kleine bijenkastkever, *Aethina tumida*, en *Tropilaelaps*-mijten.

Om onderzoek te kunnen doen is kennis nodig van de literatuur. Wageningen heeft wat dat betreft een goed toegeruste centrale wetenschappelijke bibliotheek, gehuisvest in het nieuwe Forum-gebouw aan de Droevendaalsesteeg. In dat gebouw bevinden zich ook de boeken over bijenteelt afkomstig van de bijenhoudersorganisaties. Voorts is uitwisseling nodig van gegevens met andere, vooral buitenlandse onderzoekers. Dat zet aan tot reizen

en het bezoeken van congressen. De onderzoekers bezoeken bijvoorbeeld regelmatig de *Arbeitstagungen* in Duitsland (ieder jaar in maart, tweedaagse bijeenkomst), het tweejaarlijkse *EURbee-congres*, met grote nadruk op bijenziekten, de geregelde symposia over ecotoxicologisch onderzoek aan bijen, en daarnaast nog eventuele losse symposia, bijvoorbeeld over bestuiving. Als het niet te ver (= duur) is wordt ook *Apimondia* (tweejaarlijks) bezocht. Voor wat hoort wat en dus moet men op die congressen ook zelf wat vertellen over eigen onderzoek, moet men collega's ontvangen en moet men zelf ook wat organiseren. Daarom was PPO-Bijen in maart 2007 gastheer voor de tweede meeting van de werkgroep '*Colony Losses*'. Deze werkgroep was opgericht in 2006 op het *EURbee-congres* in Praag, voortkomend uit de oude werkgroep 'Duurzame Varroabestrijding'. Deze bijeenkomst werd gehouden in het WICC te Wageningen. Er waren 32 onderzoekers uit Europa en één uit de USA aanwezig.

Expertise

Dit alles leidt tot expertise waar overheid en bijenhouderij regelmatig gebruik van maken. In 2005 maakten overheid en bijenhouderij samen gebruik van de expertise om te komen tot een nieuw beleid inzake de bestrijding van AVB. PPO-Bijen heeft daarna als uitvloeisel van dat nieuwe beleid o.a. gezorgd voor de noodzakelijke opleiding van bijengezondheidscoördinatoren. In geval van een uitbraak van AVB worden de acties zoals omgevingscreening en het schoonmaken van de besmette bijenstand gecoördineerd door PPO Bijen. Dat betaalt de bijenhouderij vanaf 2007

volledig, maar de kosten worden laag gehouden doordat veel taken worden uitgevoerd door de bijengezondheidscoördinatoren en de imkers zelf.

PPO-Bijen is het centrale meldpunt voor bijenziekten. Via informatie per telefoon of door monsters bijen of broed op te sturen kan een diagnose worden gesteld. Deze activiteit wordt bekostigd uit het Nationale Honingprogramma.

In 2004 werd op verzoek van de Bedrijfsraad een folder gemaakt over bestuiving in de fruitteelt bij open teelten en een folder over bestuiving in de fruitteelt bij bedekte teelten. De folders zijn bedoeld als informatie voor telers van de betreffende gewassen. Er zijn nog folders in de maak over de kleine bijenkastkever en over broedziekten, alsmede zogenaamde *fact sheets* op de website van Bijen@wur over Nosema (2008) en over bestuiving in de zaadteelt (2008). Beide *fact sheets* kunnen worden gedownload.

De Voedsel- en WarenAutoriteit (VWA) laat zich zo af en toe bijscholen op het gebied van AVB. De Algemene Inspectie Dienst (AID) verzoekt met enige regelmaat om determinatie van stuifmeel aan de poten van dode bijen in de hoop de locatie te vinden waar spuitschade kan zijn opgetreden. Mede dankzij de expertise floreert de Werkgroep 'Bijen en Bestrijdingsmiddelen'. Vorig jaar nog vroeg de VWA hulp (leveren van honing) bij het onderzoek naar het voorkomen van toxische pyrrolizidine alkaloiden in honing uit gebieden met veel jacobskruiskruid.

Literatuur

- Blacquièrre, T., 2003. Waarheen vliegen PPO-Bijen? *Bijen* 12(7/8): 200-201.
- Gerritsen, L., 2007. Wintersterfte internationaal bekeken. *Bijenhouden* 1(7/8): 16.
- Heessen, F., Houwelingen, D. van, Scheer, H. van der, Simon, M., 2005. Bijenhouderij verantwoordelijk voor de bestrijding van AVB. *Bijen* 14(9): 247-248.
- Scheer, H. van der, 2003. Wie betaalt het onderzoek door PPO-Bijen? *Bijen* 12(7/8): 218-219.
- Scheer, H. van der, 2003. PPO-Bijen doet niet alleen onderzoek voor imkers. *Bijen* 12(10): 290-291.
- Simoens, C., 2005. Bijenbenelux, een gezellig onderonsje. *Maandblad van de Vlaamse Imkerbond* 91(2): 24.
- Website van Bijen@wur:
<http://www.bijen.wur.nl>

